

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2021. gada 11. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Direktīva 2014/41/ES – Eiropas izmeklēšanas rīkojums krimināllietās – 14. pants – Tiesiskās aizsardzības līdzekļi – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 47. pants – Tiesiskās aizsardzības līdzekļu neesamība izdevējvalstī – Rīkojums par kratīšanu, izņemšanu un liecinieka nopratināšanu ar videokonferences palīdzību

Lietā C-852/19

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa, Bulgārija) iesniedza ar 2019. gada 7. novembra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2019. gada 21. novembrī, kriminālprocesā pret

Ivan Gavanozov,

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: Tiesas priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*] (referents), kas pilda pirmās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*] un M. Safjans [*M. Saffan*],

ģenerālvokāts: M. Bobeks [*M. Bobek*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- Čehijas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vlácil*, kā arī *T. Machovičová*, pārstāvji,
- Francijas valdības vārdā – *E. de Moustier*, *A. Daniel* un *N. Vincent*, pārstāves,
- Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *A. Giordano*, *avvocato dello Stato*,
- Austrijas valdības vārdā – *A. Posch*, kā arī *J. Schmoll* un *C. Leeb*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – sākotnēji *I. Zalognin* un *R. Troosters*, vēlāk *I. Zalognin*, kā arī *M. Wasmeier*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2021. gada 29. aprīļa tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās (OV 2014, L 130, 1. lpp.) 1. panta 4. punkta un 14. panta 1.–4. punkta, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 7. un 47. panta interpretāciju.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar kriminālprocesu, kas ir uzsākts pret *Ivan Gavanozov*, kurš tiek apsūdzēts noziedzīgas grupas vadīšanā un noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā nodokļu jomā.

Atbilstošās tiesību normas

Direktīva 2014/41

- 3 Direktīvas 2014/41 2., 6., 18., 19. un 22. apsvērumi ir formulēti šādi:
 - “(2) Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 82. panta 1. punktu tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās Savienībā pamatojas uz tiesas spriedumu un lēmumu savstarpējas atzīšanas principu, ko pēc Eiropadomes Tamperes sanāksmes 1999. gada 15. un 16. oktobrī vispārēji atzīst par stūrakmeni tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās Savienībā.

[..]

 - (6) Stokholmas programmā, ko Eiropadome pieņēma 2009. gada 10.–11. decembrī, Eiropadome uzskatīja, ka būtu jāturpina veidot vispusīgu sistēmu pierādījumu iegūšanai lietās ar pārrobežu dimensiju, pamatojoties uz savstarpējas atzīšanas principu. Eiropadome norādīja, ka šajā jomā spēkā esošie instrumenti veido sadrumstalotu kārtību un ka ir vajadzīga jauna pieeja, kas balstītos uz savstarpējas atzīšanas principu, taču ņemtu vērā arī tradicionālās savstarpējās tiesiskās palīdzības sistēmas elastību. Eiropadome tādēļ aicināja izveidot vispusīgu sistēmu, ar kuru aizstātu visus šajā jomā esošos instrumentus, tostarp Pamatlēmumu 2008/978/TI, kurā pēc iespējas ietvertu visus pierādījumu veidus, izpildes termiņus un pēc iespējas ierobežotu atteikuma pamatojumus.

[..]

 - (18) Tāpat kā citos savstarpējas atzīšanas instrumentos ar šo direktīvu nemaina pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kas ir nostiprināti Līguma par Eiropas Savienību (LES) 6. pantā un [Eiropas Savienības Pamattiesību] hartā. Lai tas būtu skaidrs, tekstā tiek iekļauts konkrēts noteikums.

(19) Brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveide Savienībā ir balstīta uz savstarpēju uzticēšanos un pieņemumu, ka citas dalībvalstis ievēro Savienības tiesības un jo īpaši pamattiesības. Tomēr šāds pieņemums ir atspēkojams. Attiecīgi, ja ir pietiekams pamats uzskatīt, ka EIR norādītā izmeklēšanas pasākuma izpilde izraisītu pamattiesību pārkāpumu un izpildvalsts neievērotu savus pienākumus attiecībā uz hartā atzītu pamattiesību aizsardzību, EIR izpilde būtu jāatsaka.

[..]

(22) EIR apstrīdēšanai pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem vajadzētu būt vismaz līdzvērtīgiem tiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kādi attiecībā uz konkrēto izmeklēšanas pasākumu būtu pieejami lietā attiecīgajā valstī. Dalībvalstīm atbilstīgi saviem tiesību aktiem būtu jānodrošina šādu tiesiskās aizsardzības līdzekļu piemērojamība, tostarp – laikus informējot visas ieinteresētās puses par iespējām tos izmantot un par to izmantošanas veidiem. Gadījumos, ja ieinteresētā puse izpildvalstī iesniedz iebildumus pret EIR attiecībā uz EIR izdošanas būtiskiem iebildumiem, ir ieteicams informāciju par šādiem iebildumiem pārsūtīt izdevējstādei un attiecīgi informēt ieinteresēto pusi.”

4 Šīs direktīvas 1. pantā ir noteikts:

“1. Eiropas izmeklēšanas rīkojums (EIR) ir tiesas lēmums, ko izdevusi vai apstiprinājusi kādas dalībvalsts (“izdevējvalsts”) tiesu iestāde, lai panāktu, ka kādā citā dalībvalstī (“izpildvalsts”) veic vienu vai vairākus konkrētus izmeklēšanas pasākumus, lai iegūtu pierādījumus saskaņā ar šo direktīvu.

[..]

2. Ikvienu EIR dalībvalstis izpilda, pamatojoties uz savstarpējas atzīšanas principu un saskaņā ar šo direktīvu.

[..]

4. Šī direktīva nemaina pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību principus, kas noteikti LES 6. pantā, tostarp to personu tiesības uz aizstāvību, pret kurām uzsākts kriminālprocess, un tā neskar nekādus tiesu iestāžu pienākumus šajā ziņā.”

5 Minētās direktīvas 4. pantā ir paredzēts:

“EIR var izdot:

a) kriminālprocesā, ko par kādu noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar izdevējvalsts tiesību aktiem ir ierosinājusi kāda tiesu iestāde vai ko var nodot tiesu iestādei;

[..].”

6 Šīs pašas direktīvas 6. panta 1. punktā ir noteikts:

“Izdevējiestāde EIR var izdot tikai tad, ja tā ir pārliecinājusies, ka ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) EIR izdošana ir vajadzīga un samērīga ar 4. pantā minētās tiesvedības nolūku, ievērojot aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības; un
- b) EIR norādīto izmeklēšanas pasākumu(-us) tādos pašos apstākļos būtu iespējams norīkot līdzīgā vietējā lietā.”

7 Direktīvas 2014/41 9. panta 1. punktā ir noteikts:

“Izpildiestāde atzīst saskaņā ar šīs direktīvas noteikumiem nosūtītu EIR, neprasot nekādas papildu formalitātes, un nodrošina tā izpildi tieši tāpat un atbilstīgi tādiem pašiem nosacījumiem kā tad, ja attiecīgo izmeklēšanas pasākumu būtu prasījusi kāda izpildvalsts iestāde, ja vien minētā iestāde nepieņem lēmumu atsaukties uz kādu no šajā direktīvā paredzētajiem EIR neatzīšanas vai nepildīšanas pamatiem vai uz kādu no šajā direktīvā paredzētajiem izpildes atlikšanas pamatiem.”

8 Šīs direktīvas 11. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Neskarot 1. panta 4. punktu, izpildvalstī var atteikt EIR atzīšanu vai izpildi, ja:

[..]

- f) pastāv būtiski iemesli, kas liek ticēt, ka EIR norādītā izmeklēšanas pasākuma izpilde būtu pretrunā ar izpildvalsts pienākumiem saskaņā ar LES 6. pantu un hartu;

[..].”

9 Minētās direktīvas 14. pantā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ir līdzvērtīgi tiem, kuri būtu pieejami līdzīgā vietējā lietā, ir piemērojami izmeklēšanas pasākumiem, kas norādīti EIR.

2. EIR izdošanas materiālos iemeslus var apstrīdēt, tikai ceļot prasību izdevējvalstī, neskarot pamattiesību ievērošanas garantijas izpildvalstī.

3. Ja tas neapdraudētu izmeklēšanas noslēpuma ievērošanu, kā paredzēts 19. panta 1. punktā, izdevējiestāde un izpildiestāde veic attiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek sniegta informācija par iespējām, kas pieejamas saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem, prasīt tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kad tie kļūst piemērojami, turklāt laikus, lai nodrošinātu, ka tos var efektīvi izmantot.

4. Dalībvalstis nodrošina, ka termiņi tiesiskās aizsardzības līdzekļa prasīšanai ir tādi paši kā tie, kas ir nodrošināti līdzīgās vietējās lietās, un tiek piemēroti tādā veidā, kas garantē, ka attiecīgas personas var efektīvi izmantot šos tiesības aizsardzības līdzekļus.

[..].”

10 Šīs pašas direktīvas 24. pantā ir paredzēts:

“1. Ja persona atrodas izpildvalsts teritorijā un ir jānopratina kā liecinieks vai eksperts izdevējvalsts kompetentajās iestādēs, tad izdevējiestāde var izdot EIR, lai liecinieku vai ekspertu nopratinātu, izmantojot videokonferenci vai citu audiovizuālu pārraidi saskaņā ar 5. līdz 7. punktu.

[..]

7. Katra dalībvalsts veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka gadījumos, kad tās teritorijā saskaņā ar šo pantu nopratina attiecīgo personu un tā atsakās liecināt, kad tai ir pienākums liecināt, vai sniedz nepatiesu liecību, šīs dalībvalsts tiesību akti ir piemērojami tieši tāpat kā tad, ja nopratināšana notiktu procedūrā attiecīgajā valstī.”

Bulgārijas tiesības

11 *Nakazatelno protsesualen kodeks* (Kriminālprocesa kodekss; 2005. gada 28. oktobra DV Nr. 86), redakcijā, kas piemērojama pamatlīetas faktiem (turpmāk tekstā – “NPK”), 107. panta 2. punktā ir noteikts:

“Tiesa iegūst pierādījumus pēc lietas dalībnieku pieprasījuma vai pēc savas ierosmes, ja tas nepieciešams objektīvās patiesības noskaidrošanai.”

12 Atbilstoši NPK 117. pantam:

“Visus faktus, ko uztvēris liecinieks un kas var palīdzēt noskaidrot objektīvo patiesību, var konstatēt ar liecinieku liecībām.”

13 NPK 161. panta 3. punkts ir formulēts šādi:

“Tiesvedībā kratīšanu un izņemšanu veic saskaņā ar tās lietu izskatošās tiesas nolēmumu.”

14 NPK 341. panta 3. punktā ir noteikts:

“Visus pārējos lēmumus un rīkojumus nav iespējams atsevišķi pārskatīt apelācijas tiesā.”

15 *Zakon za Evropeyskata zapoved za razsledvane* (Likums par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu; 2018. gada 20. februāra DV Nr. 16) 6. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Šā likuma 5. panta 1. punktā minētā kompetentā iestāde pēc katra konkrētā gadījuma izvērtēšanas izdod Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, ja vienlaikus ir ievēroti šādi nosacījumi:

1. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana ir nepieciešama un samērīga, ņemot vērā kriminālprocesa mērķi; šajā gadījumā jāievēro aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības;

2. šādā situācijā izmeklēšanas un citas procesuālās darbības, kuru veikšanai tiek izdots Eiropas izmeklēšanas rīkojums, ar tādiem pašiem nosacījumiem var veikt saskaņā ar Bulgārijas tiesību aktiem.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 16 Pret *I. Gavanozov* Bulgārijā tiek veikta kriminālvajāšana par dalību noziedzīgā organizācijā, kas izveidota nolūkā izdarīt noziedzīgus nodarījumus nodokļu jomā.
- 17 Proti, viņš tiek turēts aizdomās par to, ka ar fiktīvu uzņēmēj sabiedrību starpniecību viņš esot Bulgārijā ievadis cukuru no citām dalībvalstīm, iegādājoties to konkrēti no kādas Čehijas Republikā reģistrētas un Y pārstāvētas uzņēmēj sabiedrības, un pēc tam šo cukuru pārdevis Bulgārijas tirgū, nemaksājot un neapbrēķinot pievienotās vērtības nodokli (PVN), taču izsniedzot patiesībai neatbilstošus dokumentus, saskaņā ar kuriem minētais cukurs it kā esot eksportēts uz Rumāniju.
- 18 Šajos apstākļos *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa, Bulgārija) 2017. gada 11. maijā nolēma izdot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, lai panāktu, ka Čehijas iestādes veic kratīšanu un izņemšanu gan minētās Čehijas Republikā reģistrētās uzņēmēj sabiedrības telpās, gan Y dzīvesvietā un ar videokonferences palīdzību nopratina Y kā liecinieku.
- 19 Pieņēmusi šo lēmumu un konstatējama grūtības Direktīvas 2014/41 A pielikumā esošās veidlapas J iedaļas “Tiesiskās aizsardzības līdzekļi” aizpildīšanā, minētā tiesa vērsās Tiesā ar lūgumu interpretēt vairākas šīs direktīvas tiesību normas.
- 20 2019. gada 24. oktobra sprieduma *Gavanozov* (C-324/17, EU:C:2019:892) 38. punktā Tiesa – ievērojot tostarp atbildi, ko minētā tiesa bija sniegusi uz Tiesas tai adresēto informācijas pieprasījumu, – nosprieda, ka Direktīvas 2014/41 5. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas A pielikumā norādītās veidlapas J iedaļu, ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts tiesai, izdodot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, šajā iedaļā vajadzības gadījumā nav jānorāda tās dalībvalstī paredzēto to tiesību aizsardzības līdzekļu apraksts, kas pastāv pret šāda rīkojuma izdošanu.
- 21 Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa) norāda, ka Bulgārijas tiesībās nav paredzēts neviens tiesiskās aizsardzības līdzeklis nedz pret rīkojumiem veikt kratīšanu un izņemšanu vai liecinieku nopratināšanu, nedz pret Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu.
- 22 Šajā kontekstā minētā tiesa prāto, vai Bulgārijas tiesības ir pretrunā Savienības tiesībām un gadījumā, ja tas tā ir, vai tā drīkst izdot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu par šādām izmeklēšanas darbībām.
- 23 Šādos apstākļos *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializētā krimināllietu tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
 - “1) Vai valsts tiesiskais regulējums, kurā nav paredzēti tiesiskās aizsardzības līdzekļi pret Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu kratīšanai dzīvojamās un uzņēmuma telpās, noteiktu priekšmetu izņemšanai un liecinieka nopratināšanai, ir saderīgs ar Direktīvas 2014/41 14. panta 1.–4. punktu, 1. panta 4. punktu un 18. un 22. apsvērumu, kā arī Hartas 47. un 7. pantu, lasot tos kopā ar [Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”)] 13. un 8. pantu?
 - 2) Vai šādos apstākļos var izdot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 24 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2014/41 1. panta 4. punkts un 14. panta 1.–4. punkts, aplūkoti šīs direktīvas 18. un 22. apsvēruma gaismā, kā arī Hartas 7. un 47. pants, aplūkoti kopsakarā ar ECPAK 8. un 13. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāds Eiropas izmeklēšanas rīkojumu izdevušās dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā nav paredzēts neviens tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu kratišanai un izņemšanai, kā arī liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību.
- 25 Saskaņā ar Direktīvas 2014/41 14. panta 1. punktu dalībvalstis nodrošina, ka tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ir līdzvērtīgi tiem, kuri būtu pieejami līdzīgā vietējā procedūrā, ir piemērojami izmeklēšanas darbībām, kas norādītas Eiropas izmeklēšanas rīkojumā.
- 26 Lai arī šajā tiesību normā, to aplūkojot šīs direktīvas 22. apsvēruma gaismā, ir paredzēts vispārīgs dalībvalstu pienākums nodrošināt, ka tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas vismaz ir līdzvērtīgi tiem, kuri būtu pieejami līdzīgā vietējā procedūrā, ir piemērojami Eiropas izmeklēšanas rīkojumā norādītajām izmeklēšanas darbībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 8. decembris, *Staatsanwaltschaft Wien* (Viltoti pārveduma rīkojumi), C-584/19, EU:C:2020:1002, 60. punkts), tajā tomēr netiek prasīts dalībvalstīm paredzēt tiesiskās aizsardzības līdzekļus papildus tiem, kas pastāv līdzīgā valsts tiesībās paredzētā procedūrā.
- 27 Šāda prasība neizriet arī no minētās direktīvas 14. panta 2. punkta, kurā ir tikai precizēts, ka Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanas pamatā esošos materiāltiesiskos iemeslus var apstrīdēt, tikai ceļot prasību to izdevušajā dalībvalstī.
- 28 Tomēr ir jāatgādina arī, ka dalībvalstīm, īstenojot Savienības tiesības, ir jānodrošina to tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību ievērošana, kas ir nostiprinātas Hartas 47. panta pirmajā daļā, kurā atkārtoti tiek apstiprināts efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips (spriedums, 2021. gada 15. aprīlis, *État belge* (Apstākļi pēc pārsūtīšanas lēmuma pieņemšanas), C-194/19, EU:C:2021:270, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 29 Savukārt Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanas un izpildes procedūra, būdama reglamentēta Direktīvā 2014/41, ir uzskatāma par šādu Savienības tiesību īstenošanu Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē, kas padara par piemērojamu Hartas 47. pantu (pēc analogijas skat. spriedumu, 2017. gada 16. maijs, *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 30 Šā nupat minētā panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.
- 31 Pirmām kārtām, runājot par Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu kratišanai un izņemšanai, ir jānorāda, ka ar šādiem pasākumiem tiek aizskartas Hartas 7. pantā garantētās ikvienas personas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību. Izņemšanas gadījumā turklāt var tikt iespējami pārkāpti Hartas 17. panta 1. punkts, kurā ir atzītas ikvienas personas tiesības uz īpašumu, kas iegūts likumīgi, tiesības to lietot un atsavināt, kā arī tiesības attiecībā uz to dot rīkojumu savas nāves gadījumam.

- 32 Tātad ir jāatzīst, ka ikvienam, kas vēlas atsaukties uz aizsardzību, kuru tam šīs tiesību normas nodrošina ar Eiropas izmeklēšanas rīkojumu kratīšanai un izņemšanai saistītā procedūrā, ir Hartas 47. pantā garantētās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību.
- 33 Šīs tiesības katrā ziņā nozīmē, ka šādu izmeklēšanas darbību skarto personu rīcībā ir pienācīgi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tām ļauj gan apstrīdēt šo darbību likumību un nepieciešamību, gan prasīt pienācīgu atlīdzinājumu, ja šīs darbības ir noteiktas vai īstenotas prettiesiski. Dalībvalstīm savā valsts tiesību sistēmā ir jāparedz tālab vajadzīgie tiesiskās aizsardzības līdzekļi.
- 34 Šī Hartas 47. panta interpretācija turklāt atbilst tam, kā savā judikatūrā ECPAK 13. pantu interpretē ECT. Proti, no ECT judikatūras izriet, ka saskaņā ar šo ECPAK 13. pantu – kas būtībā atbilst Hartas 47. panta pirmajai daļai – personām, attiecībā uz kurām ir veikta kratīšana un izņemšana, ir jābūt iespējai izmantot procedūru, kas tām ļauj apstrīdēt veiktās kratīšanas vai izņemšanas likumīgumu un nepieciešamību un saņemt pienācīgu atlīdzinājumu, ja šīs darbības ir noteiktas vai īstenotas prettiesiski (šajā nozīmē skat. ECT spriedumus, 2008. gada 22. maijs, *Iliya Stefanov* pret Bulgāriju, CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, 59. punkts; 2016. gada 31. marts, *Stoyanov* u.c. pret Bulgāriju, CE:ECHR:2016:0331JUD005538810, 152.–154. punkts, kā arī 2017. gada 19. janvāris, *Posevini* pret Bulgāriju, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, 84.–86. punkts).
- 35 Turklāt skartās personas tiesības apstrīdēt šo darbību likumību un nepieciešamību nozīmē, ka šīs personas rīcībā ir jābūt tiesiskās aizsardzības līdzeklim pret šo Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, ar kuru ir uzdots šīs darbības veikt.
- 36 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Direktīvas 2014/41 1. panta 1. punktā Eiropas izmeklēšanas rīkojums ir definēts kā tiesas lēmums, ko izdevusi vai apstiprinājusi kādas dalībvalsts tiesu iestāde, lai panāktu, ka kādā citā dalībvalstī veic vienu vai vairākas konkrētas izmeklēšanas darbības nolūkā iegūt pierādījumus saskaņā ar šo direktīvu.
- 37 Minētās direktīvas 1. panta 2. punktā ir noteikts, ka ikvienu Eiropas izmeklēšanas rīkojumu dalībvalstis izpilda, pamatojoties uz savstarpējas atzīšanas principu un saskaņā ar šo direktīvu.
- 38 Turklāt no Direktīvas 2014/41 9. panta 1. punkta izriet, ka izpildiestāde atzīst saskaņā ar šīs direktīvas noteikumiem nosūtītu Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, neprasot nekādas papildu formalitātes, un nodrošina tā izpildi tieši tāpat un atbilstīgi tādiem pašiem nosacījumiem kā tad, ja attiecīgo izmeklēšanas darbību būtu prasījusi kāda izpildes dalībvalsts iestāde, ja vien minētā iestāde nenolemj atsaukties uz kādu no šajā direktīvā paredzētajiem neatzīšanas vai nepildīšanas pamatiem vai uz kādu no šajā direktīvā paredzētajiem izpildes atlikšanas pamatiem.
- 39 No šiem faktoriem izriet, ka ar Eiropas izmeklēšanas rīkojumu saistītā procedūrā izmeklēšanas darbību veikšanu pieprasa izdevējas dalībvalsts kompetentā iestāde un izpildi veic izpildes dalībvalsts kompetentās iestādes, kurām saskaņā ar Direktīvu 2014/41 nosūtītais Eiropas izmeklēšanas rīkojums principā ir jāatzīst, neprasot nekādas papildu formalitātes.
- 40 Turklāt saskaņā ar Direktīvas 2014/41 14. panta 2. punktu Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanas pamatā esošos materiāltiesiskos iemeslus var apstrīdēt, tikai ceļot prasību to izdevušajā dalībvalstī.

- 41 Tāpēc tālab, lai personas – attiecībā uz kurām tiek izpildīts šis dalībvalsts tiesas izdotais vai apstiprinātais Eiropas izmeklēšanas rīkojums kratīšanai un izņemšanai – varētu lietderīgi izmantot savas tiesības, kas garantētas Hartas 47. pantā, minētajai dalībvalstij ir jānodrošina, ka šīm personām ir iespēja vērsties minētās dalībvalsts tiesā ar prasību, kas ļauj apstrīdēt šā rīkojuma likumību un nepieciešamību, vismaz ievērojot Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanas pamatā esošos materiāltiesiskos iemeslus.
- 42 Otrām kārtām, runājot par Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību, ir jānorāda, ka Direktīvas 2014/41 24. panta 1. punktā ir paredzēts – ja persona atrodas izpildes dalībvalsts teritorijā un ir jānopratina kā liecinieks vai eksperts izdevējas dalībvalsts kompetentajās iestādēs, tad izdevējiestāde var izdot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, lai liecinieku vai ekspertu nopratinātu, izmantojot videokonferenci vai citu audiovizuālu pārraidi saskaņā ar šā 24. panta 5.–7. punktu.
- 43 Minētās direktīvas 24. panta 7. punktā ir precizēts – katra dalībvalsts veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka gadījumos, kad tās teritorijā saskaņā ar šo pantu nopratina attiecīgo personu un tā atsakās liecināt, kad tai ir pienākums liecināt, vai sniedz nepatiesu liecību, šis dalībvalsts tiesību akti ir piemērojami tieši tāpat kā tad, ja šīs personas nopratināšana notiktu attiecīgās valsts tiesību aktos paredzētā procedūrā.
- 44 No tā izriet, ka atteikšanās liecināt liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību izdota Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izpildes ietvaros attiecīgajai personai var radīt ievērojamas sekas, pamatojoties uz tiesību normām, kas tālab ir paredzētas izpildes dalībvalsts tiesībās. Konkrēti, šai personai var būt piespiedu kārtā jāierodas uz nopratināšanu un jāatbild uz šīs nopratināšanas gaitā uzdotajiem jautājumiem, pretējā gadījumā tiek sodīta.
- 45 Taču saskaņā ar pastāvīgo judikatūru aizsardzība pret patvaļīgu vai nesamērīgu publiskās varas iejaukšanos fizisku vai juridisku personu privātās darbības sfērā ir vispārējs Savienības tiesību princips (spriedums, 2017. gada 16. maijs, *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, 51. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 46 Tiesa ir precizējusi, ka uz šo aizsardzību var atsaukties jebkura persona kā uz Savienības tiesībās garantētām tiesībām Hartas 47. panta pirmās daļas izpratnē, lai tiesā apstrīdētu tai nelabvēlīgu aktu, piemēram, rīkojumu par informācijas paziņošanu vai šā rīkojuma neizpildes dēļ tai uzlikto sodu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 6. oktobris, *État luxembourgeois* (Tiesības apstrīdēt tiesā informācijas sniegšanas pieprasījumu nodokļu jomā), C-245/19 un C-246/19, EU:C:2020:795, 58. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 47 Tādējādi ir jāuzskata, ka liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību izdota Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izpilde var iespējami būt nelabvēlīga attiecīgajai personai un ka šīs personas rīcībā tāpēc ir jābūt tiesiskās aizsardzības līdzeklim pret šo rīkojumu, kā noteikts Hartas 47. pantā.
- 48 Taču saskaņā ar Direktīvas 2014/41 14. panta 2. punktu izpildes dalībvalsts tiesu kompetencē nebūs izvērtēt liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību izdota Eiropas izmeklēšanas rīkojuma pamatā esošos materiāltiesiskos iemeslus.

- 49 No tā izriet, ka izdevējai dalībvalstij ir jānodrošina, ka ikvienai personai, kurai saistībā ar Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izpildi ir pienākums ierasties uz nopratināšanu, lai tā tiktu nopratināta kā liecinieks vai atbildētu uz šādas nopratināšanas gaitā uzdotajiem jautājumiem, būtu iespēja celt prasību šīs dalībvalsts tiesā, ar kuru tā varētu apstrīdēt vismaz šāda Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanas pamatā esošos materiāltiesiskos iemeslus.
- 50 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir atbildams, ka Direktīvas 2014/41 14. pants, aplūkots kopsakarā ar šīs direktīvas 24. panta 7. punktu un Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds Eiropas izmeklēšanas rīkojumu izdevušās dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā nav paredzēts neviens tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu kratīšanai un izņemšanai, kā arī liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību.

Par otro jautājumu

- 51 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2014/41 1. panta 4. punkts un 14. panta 1.–4. punkts, aplūkoti šīs direktīvas 18. un 22. apsvēruma gaismā, kā arī Hartas 7. un 47. pants, aplūkoti kopsakarā ar ECPAK 8. un 13. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tas, ka kādas dalībvalsts kompetentā iestāde izdod Eiropas izmeklēšanas rīkojumu kratīšanai un izņemšanai, kā arī liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību, ja šīs dalībvalsts tiesiskajā regulējumā nav paredzēts neviens tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret šāda Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu.
- 52 Direktīvas 2014/41 6. panta 1. punktā Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana ir pakārtota divu nosacījumu izpildei. Pirmkārt, šai izdošanai ir jābūt vajadzīgai un samērīgai ar šīs direktīvas 4. pantā minētās tiesvedības nolūku, ievērojot aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības. Otrkārt, Eiropas izmeklēšanas rīkojumā norādīto(-os) izmeklēšanas pasākumu(-us) tādos pašos apstākļos ir jābūt iespējai norīkot līdzīgā vietējā lietā.
- 53 Šajā tiesību normā patiešām nav noteikts, ka, izdodot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, būtu jāņem vērā ne tikai aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības, bet arī to citu personu tiesības, uz kurām attiecas šajā rīkojumā paredzētās izmeklēšanas darbības.
- 54 Tomēr ir jāatgādina, ka no minētās direktīvas 2., 6. un 19. apsvēruma izriet, ka Eiropas izmeklēšanas rīkojums ir instruments LESD 82. panta 1. punktā paredzētajai tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās, kuras pamatā ir tiesas spriedumu un lēmumu savstarpējas atzišanas princips. Šis princips, kas ir tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās “stūrakmens”, pats ir balstīts uz savstarpēju uzticēšanos, kā arī uz atspēkojamu prezumpciju par to, ka pārējās dalībvalstis ievēro Savienības tiesības un it īpaši pamattiesības (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 8. decembris, *Staatsanwaltschaft Wien* (Viltoti pārveduma rīkojumi), C-584/19, EU:C:2020:1002, 40. punkts).
- 55 Tādējādi Eiropas izmeklēšanas rīkojuma procedūrā par šo tiesību nodrošināšanu atbildīga ir pirmkārt jau izdevēja dalībvalsts, par kuru ir prezumējams, ka tā ievēro Savienības tiesības un it īpaši tajās atzītās pamattiesības (pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 23. janvāris, *Piotrowski*, C-367/16, EU:C:2018:27, 50. punkts).
- 56 Taču ar to, ka Eiropas izmeklēšanas rīkojuma – kas izdots nolūkā veikt kratīšanu un izņemšanu, kā arī liecinieka nopratināšanu ar videokonferences palīdzību – nepieciešamību un likumību izdevējā dalībvalstī nav iespējams apstrīdēt, vismaz ņemot vērā tā izdošanas pamatā esošos

materiāltiesiskos iemeslus, tiek izdarīts tāds Hartas 47. pantā nostiprināto tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpums, kas pēc savas iedabas izslēdz iespēju veikt savstarpējo atzīšanu šīs dalībvalsts labā.

- 57 Jāatgādina arī, ka dalībvalstīm tostarp saskaņā ar LES 4. panta 3. punkta pirmajā daļā minēto lojālas sadarbības principu ir jānodrošina savā atbilstošajā teritorijā Savienības tiesību piemērošana un ievērošana un tālab jānosaka visi vajadzīgie vispārējie un īpašie pasākumi, lai nodrošinātu no Līgumiem vai Savienības iestāžu aktiem izrietošo pienākumu izpildi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 6. marts, *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 58 Tāpēc, ievērojot konkrēti būtisko lomu, kāda savstarpējas atzīšanas principam ir ar Direktīvu 2014/41 izveidotajā sistēmā, izdevējai dalībvalstij ir jārada apstākļi, lai izpildiestāde varētu sniegt palīdzību atbilstīgi Savienības tiesībām.
- 59 Turklāt, kā izriet no šā sprieduma 43. punkta, Direktīva 2014/41 ir balstīta uz Eiropas izmeklēšanas rīkojumu izpildāmības principa. Tās 11. panta 1. punkta f) apakšpunktā izpildiestādēm ir ļauts no šā principa atkāpties izņēmuma kārtā un veicot novērtējumu katrā atsevišķā gadījumā, ja pastāv būtiski iemesli, kas liek ticēt, ka Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izpilde būtu nesaderīga ar kādām tostarp Hartā garantētajām pamattiesībām. Tomēr, ja izdevējvalstī nav vispār neviena tiesiskās aizsardzības līdzekļa, šīs tiesību normas piemērošana kļūtu sistēmiska. Šādas sekas būtu pretrunā gan Direktīvas 2014/41 vispārējai sistēmai, gan savstarpējas uzticēšanās principam.
- 60 Tāpēc, kā secinājumu 81.–84. punktā norāda ģenerālvokāts, tāda Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana – kura gadījumā ir būtisks pamats domāt, ka tā izpildes rezultātā tiktu pārkāpts Hartas 47. pants, un kura izpilde izpildes dalībvalstij tāpēc ir jāatsaka saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 1. punkta f) apakšpunktu – nav saderīga ar savstarpējas uzticēšanās un lojālas sadarbības principiem.
- 61 Savukārt, kā izriet no pirmā jautājuma izvērtējuma, tāda Eiropas izmeklēšanas rīkojuma – kurš izdots nolūkā veikt kratīšanu un izņemšanu, kā arī liecinieka nopratināšanu ar videokonferences palīdzību un kura likumību nevar apstrīdēt ar prasību izdevējas dalībvalsts tiesā – izpilde pēc savas iedabas ir tāda, kas var radīt Hartas 47. panta pirmajā daļā nostiprināto tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpumu.
- 62 Ievērojot visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz otro jautājumu ir atbildams, ka Direktīvas 2014/41 6. pants, aplūkots kopsakarā ar Hartas 47. pantu un LES 4. panta 3. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tas, ka kādas dalībvalsts kompetentā iestāde izdod Eiropas izmeklēšanas rīkojumu kratīšanai un izņemšanai, kā arī liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību, ja šīs dalībvalsts tiesiskajā regulējumā nav paredzēts neviens tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret šāda Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 63 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās 14. pants, aplūkots kopsakarā ar šīs direktīvas 24. panta 7. punktu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds Eiropas izmeklēšanas rīkojumu izdevušās dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā nav paredzēts neviens tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu kratīšanai un izņemšanai, kā arī liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību.
- 2) Direktīvas 2014/41 6. pants, aplūkots kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu un LES 4. panta 3. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tas, ka kādas dalībvalsts kompetentā iestāde izdod Eiropas izmeklēšanas rīkojumu kratīšanai un izņemšanai, kā arī liecinieka nopratināšanai ar videokonferences palīdzību, ja šīs dalībvalsts tiesiskajā regulējumā nav paredzēts neviens tiesiskās aizsardzības līdzeklis pret šāda Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanu.

[Paraksti]